

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу ЛІ ГУАНЬНАНЬ

**на тему «Управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка**

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами.

Тема сталого розвитку підприємств є актуальною в сучасному світі з кількох ключових причин. По-перше, зростання свідомості щодо змін клімату, вичерпання природних ресурсів та загрози для екосистем підкреслює важливість впровадження сталого розвитку для зменшення негативного впливу підприємств на навколишнє середовище. По-друге, підприємства, які інтегрують принципи сталого розвитку у власну систему господарювання, можуть забезпечити більш стійкі економічні показники. Це включає в себе оптимізацію ресурсів, зниження витрат та ризиків, а також створення нових можливостей для інноваційного розвитку. По-третє, споживачі продукції та послуг підприємств стають все більше уважними до соціальної відповідальності підприємств. Компанії, які приділяють увагу аспектам сталого розвитку, зазвичай здатні залучити та утримувати клієнтів, а також створювати позитивне враження про свою діяльність у громадськості. По-четверте, в умовах глобальних викликів, таких як військові дії, пандемія, соціальна нерівність, технологічний прогрес підприємства повинні адаптуватися та шукати способи забезпечення сталого розвитку, щоб протистояти цим викликам ефективно.

Отже, розглядаючи ці аспекти, визначимо, що тема сталого розвитку підприємств є не лише актуальною, але і стратегічно важливою для успішного функціонування підприємств у сучасному бізнес-середовищі.

Результати досліджень Лі Гуаньнань були отримані автором самостійно під час планового виконання держбюджетних науково-дослідних тем кафедри обліку і аудиту НТУ «Дніпровська політехніка»: «Проблеми обліку і оподаткування в Україні та шляхи їх вирішення» (№ 0117U001140, термін виконання 2017 – 2021 р.р.), «Транснаціональні корпорації добувної галузі як фактор національної та міжнародної безпеки у глобальному розвитку» (№ 0119U103766, термін виконання – 2019 – 2021 рр.).

Безпосередньо Лі Гуаньнань досліджував вертикаль сталого розвитку від глобального рівня до рівня підприємств, соціальну відповідальність підприємств та шляхи їх партнерства зі стейкхолдерами, а також аспекти нефінансового обліку і аудиту у частині сталого розвитку та підготовки звітності. Наукові досягнення автора були опубліковані в наукових фахових журналах, відбулося оприлюднення наукових результатів автора на конференціях.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та наукова новизна

Дослідження Лі Гуаньнань ґрунтуються на чітко визначеній меті та послідовно визначених завданнях. Для кожного завдання автор підібрав загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, в результаті чого було отримано наукові положення, що мають високий рівень обґрунтованості та достовірності.

Для факторного аналізу забезпечення сталого розвитку підприємства та інтересів груп стейкхолдерів було використано методи критичного аналізу, синтезу, наукової абстракції, побудови логічних ланцюжків. Для періодизації ідей сталого розвитку, визначення сутності сталого розвитку підприємства та нових класифікаційних ознак сталого розвитку підприємства автор застосував історико-логічний метод, ретроспективний, конструктивний, декомпозиції, феноменологічний та прогнозування. Положення концепції балансу інтересів

стейкхолдерів для управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства обґрунтовані за допомогою системно-структурного методу та методу порівнянь. Автором застосовані методи кластерного аналізу, нормування числових значень, аналітичної геометрії, нечітких множин – для розробки методичних основ управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства. Системний аналіз забезпечив обґрунтованість розробленої автором системи та механізму управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів.

Також у власних дослідженнях автор спирався на вже існуючі результати наукових досліджень інших вітчизняних та зарубіжних авторів.

Основні положення, які складають наукову новизну роботи зводяться до наступних:

удосконалено:

теоретичні основи управління підприємством шляхом обґрунтування концепції балансу інтересів стейкхолдерів (Stakeholder Interest Balance, SIB), яка, на відміну від існуючих представляє економічну, соціальну та екологічну сферу діяльності підприємства у вигляді сукупності стейкхолдерів; виражає інтереси стейкхолдерів у показниках вигод та внесків, щодо реалізації проєктів сталого розвитку; ґрунтується на визначенні сталого розвитку підприємства, як співвідношенні суб'єктивних інтересів стейкхолдерів у соціальній, економічній та екологічній сферах діяльності підприємства, що дозволяє врахувати фактор людських уподобань у процесі забезпечення сталого розвитку підприємства (с. 75 – 76);

методичні підходи до визначення зони абсолютного, відносного балансу інтересів різних груп стейкхолдерів у соціальній, економічній та екологічній сферах діяльності підприємства або зони розбалансованого сталого розвитку, що сприяє оцінці сталого розвитку підприємства та ефективнішому розподілу ресурсів підприємства у процесі його господарської діяльності (с. 144 – 146);

методичні підходи до вибору проєкту сталого розвитку підприємства з урахуванням суб'єктивного сприйняття стейкхолдерами величини вигод та

внесків у проекти сталого розвитку підприємства у соціальній, економічній та екологічній сферах діяльності (с. 157 – 161);

теорії сталого розвитку та управління підприємством шляхом обґрунтування поняття «нахил у сталому розвитку підприємства», під чим слід розуміти співвідношення у задоволенні інтересів стейкхолдерів, при якому ресурси підприємства концентруються в одній або двох сферах його діяльності – економічній, соціальній, екологічній (с. 70 – 71);

дістали подальшого розвитку:

поняття сталого розвитку підприємства, яке, на відміну від існуючих, ґрунтується на співвідношенні інтересів стейкхолдерів у реалізації проектів сталого розвитку у соціальній, економічній та екологічній сферах діяльності підприємства та формулюється як розвиток, при якому в результаті розподілу ресурсів між проектами соціальної, екологічної та економічної сфер спостерігається баланс задоволення інтересів стейкхолдерів (с. 54 – 55);

класифікація сталого розвитку підприємства шляхом введення наступних ознак та видів: характер (статичний, динамічний), критерій (баланс об'єктивних показників, баланс суб'єктивних показників), модель (ринкова, соціальна, публічно-приватного партнерства), рівень (абсолютно, відносно, розбалансований з одиничним та парним нахилом), тривалість (короткостроковий, довгостроковий), повнота (частковий, комплексний) (с. 68);

система управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства, яка, на відміну від існуючих, враховує положення концепції балансу інтересів стейкхолдерів та містить елементи для оцінки та контролю рівня збалансованості інтересів стейкхолдерів з метою забезпечення його сталого розвитку (с. 224).

3. Оцінка змісту та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертаційне дослідження скомпоноване наступним чином: анотація, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Текст роботи викладений на 313 сторінках, анотація, вступ, три розділи та висновки – на 286 сторінках. Автор розробив 27 таблиць, 51 рисунок, навів 61 формулу. До списку літератури включено 204 джерела.

Зміст розділів повно висвітлює обґрунтування отриманих висновків та положень, які винесені автором на захист у якості наукової новизни.

Розділ 1 «Теоретичні основи управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів» містить огляд наукових досліджень різних авторів щодо періодизації трансформації концепту сталого розвитку (с. 20-25). Висунуто гіпотезу і зроблене авторське припущення того, що майбутній період у еволюції проблематики сталого розвитку матиме фокус на процесах сталого розвитку для людини (с. 29-31). Досліджено сталий розвиток, як глобальну концепцію, і сталий розвиток у проєкції на підприємство (с. 39-45). Здійснено авторський аналіз переліків глобальних цілей (с. 46 - 48). У тлумаченні сталого розвитку підприємства на основі вивчення результатів інших вчених, автором виокремлено два принципових концептуальних підходи, які визначають методичні підходи до кількісної оцінки сталого розвитку підприємства: балансовий та індикативний (с. 50-51). Обґрунтовано, що управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства доцільно орієнтувати на інтереси стейкхолдерів підприємства (п. 1.3).

У розділі 2 «**Методичні основи управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів**» у п.2.1 автором визначені завдання, вирішення яких потребує методичного забезпечення: завдання, під час вирішення яких можна управляти сталим розвитком підприємства з урахуванням об'єктивних факторів його внутрішнього середовища, а також завдання, під час вирішення яких

підприємство може оцінити свій внесок у сталий розвиток міста, регіону, національної та глобальної економіки. Було обґрунтовано, що для моделювання процесу сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів доцільно використовувати методи кластеризації, кластерного аналізу та нечітких множин. Автор пояснює, як саме методом аналізу кластерів встановлюються припустимі значення показників вигод та внесків, які виражають інтереси кожної групи стейкхолдерів (стейкхолдерів з переважно економічними, соціальними та екологічними інтересами) у кожній сфері (економічній, соціальній, екологічній) діяльності підприємства, при яких його розвиток характеризуватиметься, як відносно або абсолютно сталий, розбалансований з одиничним нахилом у стійкості або з парним нахилом у стійкості. У п. 2.2 приведена математична формалізація сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів з метою ефективного розподілу ресурсів між економічною, соціальною та екологічною сферами діяльності підприємства, спираючись на уявлення про гармонійну взаємодію економічної, соціальної та екологічної систем у вигляді зони перетину трьох кіл на площині в моделі Е. Барбієра. Також у п. 2.2 доведено, що у якості критерію гармонійності взаємодії економічної, соціальної та екологічної сфер діяльності підприємства, тобто у якості критерію ефективності розподілу ресурсів між цими сферами, доцільно використовувати баланс інтересів внутрішніх по відношенню до підприємства та зовнішніх стейкхолдерів, що виражені двома показниками вигод та внесків у проекти сталого розвитку зазначених сфер діяльності підприємства. У п. 2.3 приведено методику вибору проекту сталого розвитку підприємства методом нечітких множин.

Розділ 3 «Удосконалення управління процесом забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів» містить опис управлінської системи підприємства для забезпечення сталого розвитку на основі балансу інтересів стейкхолдерів та розподілу ресурсів між проектами у соціальній, екологічній та економічній сферах. Наведено організаційно-економічний механізм управління процесом

забезпечення сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів (с. 232). Розробки автора апробовано на умовному прикладі показників розвитку умовного підприємства А (п. 3.3).

Автор має 14 наукових праць, з яких 9 статей у наукових фахових виданнях України та 5 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. Зазначені публікації відповідають змісту дисертаційної роботи та оприлюднюють істотні результати досліджень, які мають наукову цінність та характеризуються науковою новизною.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Представлене дослідження Лі Гуаньнань має суттєве значення для науки, практики та суспільства, оскільки являють собою систему достовірно отриманих та добре обґрунтованих наукових знань, які пояснюють сталий розвиток підприємства в контексті суб'єктивних інтересів стейкхолдерів, містять підходи до його вимірювання та пропонують організаційні заходи для перетворення існуючої управлінської системи на підприємстві на таку, що забезпечить сталий розвиток підприємства та врахування інтересів стейкхолдерів.

Для науки дисертаційне дослідження Лі Гуаньнань впливає на пізнання про сталий розвиток та діяльність підприємств шляхом систематизованого та логічного представлення нових знань про сталий розвиток підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів.

Менеджери підприємств зможуть використовувати методичні розробки автора під час визначення стратегії розвитку підприємства, створення інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, формування пулу стейкхолдерів та збору інформації про їх інтереси, розрахунку балансу інтересів стейкхолдерів, вибору проєктів сталого розвитку підприємства, формування системи управління сталим розвитком підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів.

Для суспільства значення роботи полягає у тому, що завдяки сталому розвитку кожного окремого підприємства будуть реалізовані ідеї глобального сталого розвитку, які мають соціальну спрямованість та націленість на справедливість, освіту, гідні умови праці та життя, а також буде досягнуто високий ступінь залученості громадянського суспільства у процеси розподілу ресурсів під час виробничого ланцюгу створення суспільних благ.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Рукопис дисертаційної роботи Лі Гуаньнаня та його опубліковані наукові праці не містять ознак порушення академічної доброчесності, що підтверджується перевіркою за допомогою сервісу «Unicheck». Кожне з 204 джерел згадується у тексті роботи з відповідним коректним цитуванням запозичених ідей. У дисертації дотримано баланс «авторського голосу» - авторські висновки та пропозиції складають переважну частину роботи у порівнянні з науковими результатами, отриманими іншими авторами.

6. Дискусійні аспекти та зауваження щодо змісту та форматування дисертації

Поряд з позитивною загальною оцінкою дослідження Лі Гуаньнань, відмітимо деякі дискусійні положення та зауваження, що спрямовані на розвиток подальших авторських пошуків:

1. Аналізуючи проблематику сталого розвитку на глобальному рівні (с. 27, рис. 1.3), автор згадує механізми вирішення цих проблем. Залишається не зрозумілим, чи є виокремлення наприклад, економічного механізму стимулювання екологічної поведінки економічних агентів, авторським висновком, чи цей механізм є загально відомим. У будь-якому випадку, вважаємо за доцільне привести стислий опис, наприклад, зазначеного механізму з вказанням його переваг та недоліків.

2. Привабливою та актуальною є загальна ідея автора представити сталий розвиток підприємства з точки зору інтересів стейкхолдерів. Разом з

цим у теоретичній частині роботи не вистачає введення та пояснення терміну «баланс інтересів стейкхолдерів», тому що залишається дещо не зрозумілим у чому він полягає.

3. У розділі 2 автор детально і покроково описує алгоритм розрахунку та побудови моделі сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів. На наш погляд, у часи цифровізації, з практичної точки зору краще було б розробити програмний продукт для автоматичного та швидкого розрахунку основних показників сталого розвитку підприємства на основі певних вхідних даних. Тоді автор би міг більше уваги приділити теоретичній частині та розвинути власні ідеї сталого розвитку підприємства з урахуванням інтересів стейкхолдерів, додавши нові поняття, нові класифікаційні ознаки тощо.

4. При тому, що результати наукових досліджень мають високу практичну спрямованість, залишається не зрозумілим, чому автор не провів апробацію досліджень на реально діючому підприємстві, або в органах влади. Робота тільки б виграла при наявності додаткової апробаційної підтримки.

5. На сторінці 76 автор зазначає, що стейкхолдерів підприємства доцільно поділити на внутрішніх та зовнішніх по відношенню до підприємства. Потребує обґрунтування така пропозиція та додаткового пояснення доцільності саме такого поділу.

6. На наш погляд у розділі 3 необхідно було б представити авторські розробки щодо механізмів та систем регулювання сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів з точки зору місцевої, регіональної та державної влади. Цікаво було б дізнатися, які саме заходи, зміни у нормативному забезпеченні, програми слід прийняти, щоб підтримати сталий розвиток підприємств саме у тому фокусі, як його побачив автор.

7. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дослідженні Лі Гуаньнань на тему «Управління процесом забезпечення

сталого розвитку підприємства на основі балансу інтересів стейкхолдерів», відповідають встановленим вимогам. Дисертаційна робота є самостійно виконаною та завершеною науковою працею.

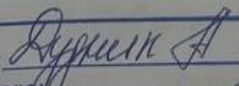
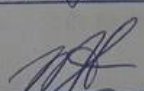
Дисертаційна робота Лі Гуаньнань відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 Економіка, вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019)», а її автор, Лі Гуаньнань, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
НТУ «Дніпровська політехніка»

Алла ДУДНИК

Підпис
засвідчую
вчений секретар
Вченої ради

Касаровська Т.М.

